

Nr 75

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Aktiebolaget Atomenergi m. m.

(1:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under tionde huvudtiteln (punkt 40) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Atomenergiforskning m. m. inom Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1956/57 beräkna ett reservationsanslag av 35 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 99, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 23 februari 1956, föreslagit riksdagen att *dels* till Aktieteckning i Aktiebolaget Atomenergi å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 under kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar avseende material m. m. för Aktiebolaget Atomenergi inom en kostnadsram av 25 000 000 kronor, *dels ock* till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1956/57 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 36 700 000 kronor.

I gällande riksstat finnes till Atomenergiforskning m. m. inom Aktiebolaget Atomenergi uppfört ett reservationsanslag av 18 000 000 kronor.

Departementschefen framhåller, att utvecklingen på atomenergiområdet under den senaste tiden gått mycket fort framåt. Tidigare planer har därför måst revideras, och tidpunkten för atomenergiens fredliga utnyttjande för praktiskt bruk anses i dag ligga närmare än vad man förutsåg för något år sedan. Det är samtidigt uppenbart, att det under nuvarande förhållanden fordras högst betydande insatser av både personell och materiell natur för att nyttiggöra atomenergin — insatser som i ett land av Sveriges storleksordning blir särskilt kännbara. Bl. a. med hänsyn härtill har sakkunniga tillkallats för att avge förslag beträffande arbetsfördelningen inom atomenergiområdet m. m. Det hade givetvis i och för sig varit önskvärt, att utredningens betänkande förelegat innan frågan om anslag till Aktiebolaget Atomenergi anmäles för Kungl. Maj:t. Detta har med hänsyn till omfattningen av utredningsuppdraget varit ogörligt, men utredningen har dock i särskilt avgivet utlåtande tillstyrkt framställningar från atombolaget om medelstilldelning av 36,5 milj. kronor för den fortsatta verksamheten samt 6 milj. kronor för aktieteckning.

Inom Aktiebolaget Atomenergi har nedlagts ett betydande utvecklings- och forskningsarbete. I anslutning till slutförandet av bolagets första huvuduppgifter — att bygga en försöksreaktor och ett uranextraktionsverk — förelades riksdagen år 1953 en plan för bolagets fortsatta verksamhet under en femårsperiod. Enligt denna plan, mot vilken riksdagen inte gjort någon erinran, skulle bolaget uppföra en andra reaktor, den s. k. R 2. Hur än den närmare arbetsfördelningen på atomenergiområdet kan komma att utformas synes det inte råda något tvivel om att bolaget bör fullfölja planen beträffande R 2.

Tack vare den snabba utvecklingen kan R 2 nu göras mera avancerad och effektiv än vad som ursprungligen planerats. Främst av denna anledning har de beräknade kostnaderna för R 2 stigit avsevärt och uppskattas nu till ca 40 milj. kronor. Bolagets föreliggande medelsäskanden sammanhänger nära med anskaffningen av R 2. Då departementschefen — i likhet med atomenergiutredningen — finner det angeläget att planerna på R 2 fullföljes utan dröjsmål, anser departementschefen sig i huvudsak böra godtaga bolagets medelsberäkningar.

Inom bolaget har den principen följts, att anläggningar med normal avskrivningstid skall finansieras av aktiekapitalmedel. I samband med uppförandet av reaktorstationen i Studsvik ökar investeringsbehovet betydligt. Bolagets styrelse har — under förutsättning av bolagsstämmans godkännande — föreslagit en höjning av aktiekapitalet med 10,5 milj. kronor till 14 milj. kronor, varav staten skulle bidra med 6 milj. kronor och de enskilda aktieägarna med 4,5 milj. kronor. Den omständigheten, att atomenergiutredningen bl. a. har till uppgift att pröva frågan om bolagets organisation, bör enligt departementschefens mening icke hindra den ytterligare aktieteckning, som enligt den hittillsvarande ordningen erfordras för att finansiera R 2-projektet. Vid bifall till bolagsstyrelsens förslag bibehålles den nuvarande proportionen mellan statens och de enskildas andelar av aktiekapitalet — fyra sjundedelar resp. tre sjundedelar — oförändrad. Departementschefen har intet att erinra mot detta förslag och föreslår därför, att på tilläggsstat för budgetåret 1955/56 till aktieteckning i bolaget anvisas 6 milj. kronor. En förutsättning för den planerade aktieteckningen bör, såsom atomenergiutredningen framhållit, vara, att Kungl. Maj:t efter prövningen av utredningens huvudbetänkande anser sig kunna konstatera, att inom bolaget enighet råder mellan statens företrädare och de enskilda intressenternas representanter om de allmänna riktlinjerna för bolagets fortsatta verksamhet.

Vad härefter beträffar bolagets övriga medelsbehov — d. v. s. sådana kostnader för bolagets verksamhet, som inte bestrids av aktiekapitalet — har bolaget hemställt dels om ett beställningsbemyndigande å 25 milj. kronor, avseende återstående beställningar för R 2, dels anslag för nästa budgetår med sammanlagt 38 milj. kronor, varav 1,5 milj. kronor för inköp av torium. Atomenergiutredningen har — som förut nämnts — yttrat sig om bolagets medelsbegäran, fränsett äskandet om anslag för inköp av to-

rium. Utredningen har inte detaljgranskat bolagets beräkningar men framhållit, att det kan antagas, att bolagets petita snarare är för lågt än för högt beräknade.

Det är uppenbarligen av vikt, att inte bolagets utvecklingsarbete försenas. Departementschefen har med hänsyn härtill inte ansett sig böra motsätta sig, att bolaget får det begärda beställningsbemyndigandet. Vad angår medelsbehovet för nästa budgetår synes det möjligt att taga i anspråk aktiekapitalet i något större utsträckning än vad bolaget föreslagit, varigenom behovet av anslag å riksstaten nedgår. Främst av denna anledning beräknar departementschefen att det av bolaget begärda anslagsbeloppet, 38 milj. kronor, kan minskas med 1,3 milj. kronor. Departementschefen föreslår därför att för nästa budgetår till bolagets verksamhet anvisas 36,7 milj. kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en ökning med 18,7 milj. kronor. Vid hithörande överväganden har departementschefen beaktat, att bolagets medelsbehov under följande budgetår kan väntas öka ytterligare. Det hittillsvarande anslaget rubricering — Atomenergiforskning m. m. inom Aktiebolaget Atomenergi — torde lämpligen i och med att bolagets verksamhet alltmer fått en industriell karaktär böra ändras till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi.

Utskottet vill erinra om att 1953 års riksdag godkände en då framlagd plan för Aktiebolaget Atomenergis verksamhet under kommande femårsperiod. Planen innebar främst byggande av en andra reaktor, den s. k. R 2. Med hänsyn till utvecklingen på atomenergiområdet beräknas kostnaderna för denna reaktor numera till ca 40 miljoner kronor. Utskottet finner i likhet med departementschefen och 1955 års atomenergiutredning angeläget, att denna plan fullföljes.

För att finansiera uppförandet av en andra reaktor har bolagsstyrelsen, under förutsättning av bolagsstämans godkännande, beslutat öka aktiekapitalet med 10,5 miljoner kronor. Enskilda intressenter ha förklarat sig beredda att teckna 4,5 miljoner kronor. Det föreslås nu, att staten skall teckna återstoden eller 6 miljoner kronor. Utskottet vill biträda detta förslag, som icke innebär någon ändring i den nuvarande proportionen mellan statens och de enskildas andelar av aktiekapitalet. Såsom departementschefen och atomenergiutredningen framhållit, bör förutsättningen för denna anslagsgivning vara, att enighet råder mellan statens företrädare och de enskilda intressenternas representanter om de allmänna riktlinjerna för bolagets fortsatta verksamhet.

Såsom i det föregående nämnts beräknas kostnaderna för en andra reaktor till ca 40 miljoner kronor. För inköp av viss materiel för densamma lämnade 1953 års riksdag ett beställningsbemyndigande av 15 miljoner kronor. Departementschefen föreslår nu, att bemyndigande lämnas att beställa materiel för återstående 25 miljoner kronor. Då det, såsom departementschefen framhållit, är av vikt, att bolagets utvecklingsarbete icke försenas, vill utskottet i likhet med departementschefen icke motsätta sig det äskade beställningsbemyndigandet.

Vad slutligen beträffar anslaget för nästa budgetår, till den del kostnaderna icke skola bestridas av aktiekapitalet, anser utskottet sig med hänsyn till vad departementschefen anfört böra tillstyrka, att detsamma uppräknas med 18,7 miljoner kronor till 36,7 miljoner kronor.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

- att riksdagen må
- a) till *Aktieteckning i Aktiebolaget Atomenergi* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor;
 - b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar avseende material m. m. för Aktiebolaget Atomenergi inom en kostnadsram av 25 000 000 kronor;
 - c) till *Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi* för budgetåret 1956/57 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 36 700 000 kronor.

Stockholm den 17 april 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Ohlson, Leander, Gillström, Boman, Hesselbom, Pålsson, Sundelin, Einar Persson, Birger Andersson, Ragnar Persson, Thun, Elfving, Nils Theodor Larsson och Arrhén; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Malmborg i Skövde, Åkerström, Rubbestad, Hoppe, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Staxäng, Johansson i Mysinge, Jansson i Kalix, Karlsson i Olofström, fröken Vinge, herrar Andreasson och Helén.